

Gemeente van onze Heer Jezus Messias

1. Onze lichaamshygiëne is veeleer een zaak voor de badkamer, een gesloten badkamer dikwijls. Douchen, wassen, badderen, kortom, het verschonen van je lichaam, het zijn intieme privé-zaken. Die houd je voor jezelf en dat doe je ook het allerliefste zelf. Velen van ons hebben mensen om zich heen horen klagen of, bij ziekte, aan eigen lijf moeten ervaren hoe grensoverschrijdend, onwennig en verlagend het is om je door iemand anders te laten wassen; tenzij je het natuurlijk vrijwillig laat doen, als betoon van liefde tussen partners bij voorbeeld: je door je door je geliefde laten wassen, laten aanraken, – dat is iets moois, iets intims. Daarbij is het extra intens, als je je voeten laat wassen; je laten aanraken aan de zolen van je voeten, dat is een speciale, een intense vorm van weldaad. En om een weldaad gaat het bij de voetwassing: iemand doet je iets goeds. Het is een buitengewoon aangename gunst. Wie mij de voeten wast, knielt daarbij neer, neemt een dienende, een ondergeschikte positie in. Je kijkt – letterlijk – op hem of haar neer.

2. In de klassieke oudheid was het wassen van de voeten heel gewoon. Je kunt het natuurlijk zelf doen. Denk aan Lot die tegen de twee boden zegt: ‘Zie toch, mijn heren, neem toch uw intrek in het huis van uw knecht, overnacht en wast uw voeten’ (Gen. 19:1-2). Even eerder in het boek Genesis zagen we Abraham iets soortgelijks zeggen tegen de drie boden die opeens voor zijn tent staan: ‘Laat toch een weinig water gehaald worden en wast uw voeten’ (Gen. 18:4). Het wassen van de voeten (zie ook Recht. 19:21) hoort standaard aan het begin van een ontmoeting bij iemand thuis. Je geeft de ander water, waarmee hij zich de voeten kan wassen, en een schone doek om zich te kunnen afdrogen.

Het gebruik is niet moeilijk te verklaren. In deze tijden bestonden nog geen schone, geplaveide straten, geen sokken die iedere dag werden gewisseld en geen auto’s die je, zonder dat je vuil wordt, van de ene plek naar de andere plek brengen. Mensen droegen open sandalen en verplaatsten zich lopend over stoffige zandwegen. Als iemand ergens arriveerde, dan waren zijn voeten meestal stinkend zwart van vuil, stof en zweet.

Je kunt in zo’n situatie dan zelf je voeten wassen, wie in het bezit van slaven is, zal hen de opdracht geven om de voeten van degene die binnenkomt, te wassen. Het was een werkje voor slaven; het was zo ordinair dat de joodse slaven ervan waren vrijgesteld, de heidense slaven moesten dat maar doen. Leerlingen deden dat wel eens als een teken van achting voor hun meester, maar over het algemeen was het werk dat men een jood niet zou opdragen. Het wassen van de vuile voeten was een werk dat altijd door een lagergeplaatste – en meestal zelfs door de laagste – aan een hogergeplaatste werd verricht. Het was laag-bij-de-grond, ver-neder-end.

3. Het is kennis die we nodig hebben om Johannes 13 te verstaan: het verhaal van de voetwassing. Als de evangelist zich opmaakt om dit verhaal te vertellen waarin alle rollen worden omgekeerd, dan schetst hij eerst het decor waardoor het bijzondere nog meer naar voren komt. Het verhaal begint ongelooflijk plechtig: ‘Het uur is gekomen’, het uur van de waarheid. Jezus ‘weet’ en ‘heeft lief’. Zowel zijn bewustzijn als zijn liefde is zonder grenzen, tot het uiterste. Gemeente van onze Heer, hier staat geen knecht voor ons, maar het tegenovergestelde: een majesteitelijk en onaantastbaar mens, iemand die precies weet wat hij doet. En het is die ‘iemand’ die vervolgens van tafel opstaat, zijn kleren aflegt, zich omgordt om daarna van al zijn leerlingen de voeten te wassen.

Al voetend wassend gaat hij de rij af. Zwijgend en geruisloos. De stilte roept iets op van de leerlingen die met stomheid zijn geslagen. De eerste aan tafel, Jezus, hun ‘Meester’ en ‘Heer’, neemt een dienstwerk op zich dat nooit aan een jood zou worden opgedragen. Een werk, dat wassen van vuile voeten, waar anderen zich te goed voor achten. Hij niet. Alleen wie van God is uitgegaan en naar zijn Vader teruggaat, doet zulke dingen: de gestalte van een dienstknecht aannemen, om het met woorden uit de Filippenzenbrief te zeggen.

4. Dat het een ongemakkelijk en voor de mensen die het meemaken bedreigend verhaal is, laat Petrus wel horen. Niet iedereen kan met dit beeld van Jezus uit de voeten! Petrus kan het niet verkroppen dat zijn Heer en Meester hem de voeten wast, wat toch eigenlijk een taak voor slaven is? Hoe kan hij deze extreme liefdesdienst verdragen?

Op het protest van Petrus reageert Jezus met een mysterieuze zin: ‘Als ik jou niet was, dan kun je niet bij mij horen’, of – beter vertaald – ‘dan heb je geen verbinding met mij.’ Indrukwekkend! ‘Als ik jou niet was, dan heb je geen verbinding met mij.’ Wil je met hem verbonden zijn, dan zal je dat aan je moeten laten gebeuren: dan zal je hem ook de ruimte moeten geven om aan jou zijn vernederend werk te laten gebeuren.

Je kunt het enigszins vergelijken met hoe het bij ons toe gaat. Zijn wij bij vrienden thuis uitgenodigd zijn, dan kunnen wij niet rustig blijven zitten. Nee, dan rennen we direct de keuken van de gastvrouw en gastheer in, dan willen we direct helpen. Ook wij hebben er moeite mee, om ons gratis, zomaar te laten bedienen. En ook dat ‘gratis’ is vaak lastig. Als wij iemand een keer hebben uitgenodigd of iets goeds hebben gedaan, dan verwachten wij daar vaak tenminste stiekem toch iets voor terug.

5. Bij die verbinding met hem blijft het niet, zoals uit de verzen 14 en 15 blijkt: ‘Als ik, jullie Heer en jullie Meester, jullie de voeten heb gewassen, dan behoren jullie ook elkaars voeten wassen, want ik heb jullie een voorbeeld gegeven, met de bedoeling dat ook jullie doen, wat ik aan jullie heb gedaan.’ De voetwassing als voorbeeld. Als een voorbeeld hoe mensen met elkaar omgaan: het beeld van de minste zijn, en dan dus ook van betrokken zijn op de minsten in onze samenleving, jezelf niet te hoog of te groot voor iets achten. De voetwassing als voorbeeld van tedere toewijding aan mensen.

6. Tot slot. Het mag dan – een goed – gebruik zijn om op Witte Donderdag met elkaar het Paasmaal te vieren dat Jezus met zijn leerlingen vierde. Maar ik zou me op Witte Donderdag ook een ander sacrament kunnen voorstellen: het sacrament van de voetwassing, waarin wij elkaars voeten wassen. Als voorbeeld van liefde, en dan dus van je neerbuigen voor de ander als voorbeeld van hoe het zou moeten zijn tussen mensen. In plaats van het avondmaal? Nee, zeker niet, want de voetwassing laat dezelfde melodie horen als het avondmaal: toewijding, overgave – ‘mijn lichaam, voor u gegeven, mijn bloed, voor u vergoten’. Gemeenschap met onze Heer en Meester en met elkaar!

In de Naam van de Vader en de Zoon en de Heilige Geest. Amen.

*Witte Donderdag, 28 maart 2013
Bethelkerk, Den Haag-Loosduinen
ds. Nico Riemersma*